

KIRJALLINEN KYSYMYS 50/2001 vp

Lehtimäen opiston ja muiden vaikeavammaisia kouluttavien erityiskansanopistojen toiminnan turvaaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Opetusministeriö alensi 17.11.2000 tekemällään päätöksellä kansanopistojen yksikköhintaa opiskelijaviikkoa kohden 174 markalla eli yli 10 %. Alennus johtui siitä, että vapaan sivistystyön oppilaitoksissa siirryttiin kerralla laskennallisista kuluista todellisiin kuluihin. Muissa oppilaitosmuodoissa siirtymävaiheeksi määrättiin kolme vuotta ja laskennalliseen yksikköhintaankin tehtiin inflaatiokorotus.

Kansanopistojen yksikköhinta lasketaan 93 opiston keskimääräisten kulujen mukaan. Menetely on erittäin epäoikeudenmukainen Lehtimäen opiston kaltaiselle kansanopistolle, joka tekee hyvin arvokasta työtä vaikeavammaisten parissa, sillä yhden opiston erityispiirteet eivät tule otetuksi huomioon keskimääräistä yksikköhintaa määritettäessä.

Lehtimäen opiston oppilaskunnassa on mm. monivammaisia ja pitkäaikaissairaita. He tarvitsevat luonnollisesti erityistä tukea, ohjausta ja opiskelijahuoltoa. Tämän huomattavasti suuremman työvoimatarpeen takia Lehtimäen opiston henkilöstökulut olivat vuoden 1999 koulukustannusraportin mukaan 103 prosenttia keskimääräistä korkeammat. Muiden kulujen osalta Lehtimäen opisto on täysin vertailukelpoinen.

Vaikeavammaisten maailmassa kertarysäyksellä tapahtunut siirtyminen keskimääräisten kustannusten perusteella laskettaviin valtionosuuksiin on ollut vaikutuksiltaan katastrofaalinen.

Lehtimäen opiston tulot vähenivät vuositasolla 1,4 miljoonaa markkaa. Kyseisen summan säästäminen merkitsee opiston mukaan lähes kymmenen työntekijän irtisanomista, vaikka henkilökuntaa on muutenkin tarpeisiin nähden liian vähän. Vielä ikävämpi seuraus on se, ettei opisto voi jatkossa enää ottaa vaikeavammaisia opiskelijoita. Lehtimäen opistolla on jo käytetty kaikki opiston omassa vallassa olevat tilanteen korjaustoimenpiteet. Viimeisenä epätoivon ollenkortena opiston väki on jopa alkanut omilla varoillaan lotota opiston hyväksi.

Lehtimäen opiston ja kahden muun erityiskansanopiston ongelmaa voidaan helpottaa lisäämällä opiskelijaviikkoja. Lehtimäen osalta tarvitaan vähintään 7 000 opiskelijaviikkoa. Mahdollisimman pian tulisi myös ratkaista oman yksikköhinnan määrääminen vaikeavammaisten opetuksen, jolloin tilanne saataisiin oikeudenmukaisemmaksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus tietoinen, kuinka epäoikeudenmukaiseen ja epätoivoiseen asemaan Lehtimäen opisto on joutunut valtionosuusmuutoksen seurauksena,

KK 50/2001 vp — Pertti Mäki-Hakola /kok

*miten hallitus turvaa Lehtimäen opiston
ja muiden erityiskansanopistojen toi-
mintamahdollisuudet tämän vuoden ai-
kana ja tulevina vuosina ja*

*aikooko hallitus asettaa työryhmän
miettimään oman yksikköhinnan määrit-
telemiseksi vaikeavammaisten opetuk-
seen?*

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2001

Pertti Mäki-Hakola /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainituksa tarkoituksessa Te, Rouva puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Pertti Mäki-Hakolan /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 50/2001 vp:

Onko hallitus tietoinen, kuinka epäoikeudenmukaiseen ja epätoivoiseen asemaan Lehtimäen opisto on joutunut valtionosuusmuutoksen seurauksena,

miten hallitus turvaa Lehtimäen opiston ja muiden erityiskansanopistojen toimintamahdollisuudet tämän vuoden aikana ja tulevina vuosina ja

aikooko hallitus asettaa työryhmän miettimään oman yksikköhinnan määrittelemiseksi vaikeavammaisten opetukseen?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittaen seuraavaa:

Kansanopistot siirtyivät laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään jo vuoden 1994 alusta voimaan tulleen valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/1993) myötä. Nykyisin kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaa ja rahoitusta koskevat säännökset perustuvat vuoden 1999 alusta voimaan tulleen vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) säännöksiin. Lain 11 §:n 2 momentin mukaan opiskelijaviikon yksikköhinta lasketaan kansanopistoille joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset opistojen saman kalenterivuoden opiskelijaviikkojen määrällä. Kansanopistoissa vapaana sivistystyö-

nä järjestettävään koulutukseen sovellettavat yksikköhinnat laskettiin todellisten yksikkökustannusten mukaisiksi em. säännöksen perusteella vuodelle 2001. Kansanopistojen yksikköhintoihin tehtyjä alennuksia ei ole pidetty voimassa samalla tavoin kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmässä, vaan yksikköhinnat jäädytettiin aikaisempien vuosien tasoon säätämällä yksikköhinnoiksi edellisen vuoden yksikköhinnat tarkistettuina kulloinkin varainhoitovuoden kustannustasoon. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 30 §:n mukaisesti kansanopistojen yksikköhinnoiksi vuodelle 1999 määrättiin vuodelle 1998 määrätty yksikköhinnat arvioidulla kustannustason muutoksella tarkistettuna. Vuoden 2000 yksikköhinnat ovat puolestaan määrättyneet vastaavasti vuoden 1999 yksikköhintojen perusteella. Voimassa olevan 11 §:n 2 momentin säännösten mukaan yksikköhinnat vuodelle 2001 määrättiin vuonna 1999 toteutuneiden keskimääräisten kustannusten perusteella. Kansanopistojen vuoden 1999 kustannustietojen perusteella oli todettavissa, ettei kansanopistojen yksikköhinnoissa ollut alimitoitusta, vaan ne olivat päinvastoin noin 12 % korkeammat kuin todellisten kustannusten pohjalta laskettu yksikköhinta. Tätä eroa on kansanopistojen valtionosuusjärjestelmässä tasoittanut puolestaan se, että yksikköhinnan ohella toisena valtionosuusperusteena oleva suoritteiden eli kokonaisopiskelijaviikkojen määrä on ollut valtion talousarviossa alimitoitettu toiminnan kokonaisvolyyymiin nähden. Yksikköhinnan laskemisen seurauksena kansanopistojen vuoden 2001 opiskelijaviikkojen määrää nostettiin 260 000 opiskelijaviikosta 280 000 opiskelijaviikkoon valtion talousarviossa.

Vammaisten koulutukseen tulevista kansanopiston yksikköhinnan korotuksista on säädetty

vapaasta sivistystyöstä annetussa asetuksessa (805/1998). Asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan kansanopiston opiskelijaviikon yksikköhinta on opistoissa, jonka pääasiallisen koulutustehtävän muodostaa vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus, 75 prosenttia ja opistossa, jonka koulutustehtävään kuuluu osana vammaisten koulutus, 20 prosenttia korkeampi kuin muun opiston. Lehtimäen opiston kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä Lehtimäen opisto on yksi kolmesta erityiskansanopistosta, jonka yksikköhinta on porrastettu ylläpitämisluvassa määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella. Muut erityiskansanopistot ovat Hengitysliitto HELI ry:n ylläpitämä Hoikan opisto ja Kuurojen Liitto ry:n ylläpitämä Kuurojen kansanopisto. Nämä opistot ovat olleet erityiskansanopistoja jo vuoden 1994 alusta voimaantulleen kansanopistojen valtionosuudesta annetun lain mukaan. Edellä mainittujen lisäksi on yhdeksän sellaista kansanopistoa, joilla on osana koulutustehtävää vammaisten koulutus. Näin ollen vammaisten koulutusta varten on kansanopistojen valtionosuusjärjestelmässä olemassa korotetut yksikköhinnat.

Lehtimäen opisto on saanut sekä vuoden 1994 valtionosuusuudistuksen että vuoden 1999 valtionosuusuudistuksen yhteydessä huomattavan lisäyksen valtionosuuden määrään. Vuoden 1993 noin 4,2 miljoonan markan tasosta sen valtionosuus nousi noin 7,4—7,8 miljoonaan markkaan säilyen suunnilleen samalla tasolla vuoteen

1999 saakka. Tuolloin valtionosuusuudistuksen yhteydessä vapaan sivistystyön asemaa vahvistettiin nostamalla opiskelijaviikkojen määrää jonkin verran lähemmäs todellista toteutumaa. Tässä yhteydessä Lehtimäen opiston valtionosuus nousi noin 9,7 miljoonan markan tasolle. Nyt yksikköhinnan laskennan ja toisaalta opiston toiminnan volyymin laskemisen vuoksi valtionosuuden määrä tulee laskemaan. Koska yksikköhinnan laskemisen seurauksena opiskelijaviikkojen määrää on kuitenkin valtion vuoden 2001 talousarviossa lisätty 260 000 opiskelijaviikosta 280 000 opiskelijaviikkoon, tulee tämä merkitsemään myös Lehtimäen opistolle opiskelijaviikkojen korotusta ja vastaavasti valtionosuusmäärän lisäystä. Tarkka määrä ei ole tässä vaiheessa vielä arvioitavissa.

Kansanopistojen valtionosuusjärjestelmässä yksikköhinta lasketaan kaikkien kansanopistojen keskimääraisten kustannusten pohjalta. Kaikki lainsäädännön edellyttämät yksikköhinnan korotukset erillisiä vuokria lukuun ottamatta tehdään tästä keskihinnasta, jolloin kukin yksikköhinnan korotus laskee ns. peruskansanopiston yksikköhintaa. Vammaisten koulutukseen tulevien yksikköhinnan korotusten ohella kansanopistojen valtionosuusjärjestelmässä on myös muita korotusperusteita. Tämän vuoksi myös näitä korotustekijöitä on arvioitava samassa yhteydessä kun valtionosuusjärjestelmän toimivuutta arvioidaan kokonaisuutena.

Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 2001

Opetusministeri Maija Rask

Till riksdagens talman

I det syfte 27 § riksdagens arbetsordning anger har Ni, Fru talman, till behöriga medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Pertti Mäki-Hakola /saml undertecknade skriftliga spörsmål SS 50/2001 rd:

Är regeringen medveten om i vilken orättvis och hopplös situation Lehtimäen opisto hamnat till följd av statsandelsreformen,

hur avser regeringen säkra verksamhetsbetingelserna för Lehtimäen opisto och andra specialfolkhögskolor i år och under kommande år och

avser regeringen tillsätta en arbetsgrupp för att dryfta frågan om ett eget pris per enhet borde fastställas för undervisningen av gravt handikappade?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Folkhögskolorna övergick till det kalkylbaserade statsandelssystemet redan i och med att lagen om folkhögskolor med statsandel (1218/1993) trädde i kraft vid ingången av 1994. För närvarande baserar sig bestämmelserna om det fria bildningsarbetet i folkhögskolorna och finansieringen av dem på lagen om fritt bildningsarbete (632/1998), som trädde i kraft vid ingången av 1999. Enligt lagens 11 § 2 mom. beräknas priset per enhet för en studerandevecka vid folkhögskolorna vartannat år så att de driftskostnader som verksamheten vid folkhögskolorna givit upphov till kalenderåret före bestämmandet av priset per enhet divideras med antalet studerandeveckor i folkhögskolorna under samma kalenderår. De priser per enhet som skall tillämpas på utbild-

ning som ordnas i form av fritt bildningsarbete vid folkhögskolorna beräknades för 2001 på basis av denna bestämmelse enligt de faktiska kostnaderna per enhet. De företagna sänkningarna av folkhögskolornas priser per enhet har inte tillämpats på samma sätt som i finansieringssystemet för undervisnings- och kulturverksamhet, utan priserna frös ned på tidigare års nivå genom att de bestämdes till föregående års priser per enhet justerade till kostnadsnivån för respektive finansår. Enligt 30 § i lagen om fritt bildningsarbete bestämdes folkhögskolornas pris per enhet för 1999 till det pris per enhet som bestämts för 1998 justerat med en kalkylerad ändring i kostnadsnivån. Priserna för 2000 har för sin del bestämts på motsvarande sätt utgående från priserna per enhet för 1999. Enligt gällande 11 § 2 mom. bestämdes priset per enhet för 2001 på basis av de genomsnittliga faktiska kostnaderna 1999. Enligt uppgifter om kostnaderna vid folkhögskolorna 1999 kunde det konstateras att det inte förekom underdimensionering av priserna per enhet vid folkhögskolorna, utan att priserna tvärtom var cirka 12 % högre än det pris per enhet som räknades ut på basis av de faktiska kostnaderna. Denna skillnad har i statsandelssystemet för folkhögskolorna utjämnats av att den andra statsandelsgrunden vid sidan av priset per enhet, alltså antalet prestationer, dvs. totalantalet studerandeveckor har varit underdimensionerat i statsbudgeten i förhållande till verksamhetens totalvolym. Som en följd av beräkningen av priset per enhet höjdes antalet studerandeveckor vid folkhögskolorna 2001 från 260 000 till 280 000 i statsbudgeten.

Om de höjningar av priset per enhet som gäller utbildning av handikappade vid folkhögskolorna bestäms i förordningen om fritt bildnings-

arbete (805/1998). Enligt förordningens 3 § 1 mom. är priset per enhet för en studerandevecka vid en folkhögskola vars huvudsakliga utbildningsuppgift består i att anordna utbildning för gravt handikappade 75 procent högre än för andra folkhögskolor och vid en folkhögskola vars utbildningsuppgift till en del består i att ordna utbildning för gravt handikappade 20 procent högre än för andra folkhögskolor. Lehtimäen opisto, som drivs av en egen understödsförening, är en av tre specialfolkhögskolor vars pris per enhet har graderats på basis av den särskilda utbildningsuppgift som anges i tillståndet att driva läroanstalten. De andra specialfolkhögskolorna är Hoikan opisto, som drivs av Hengitysliitto HELI ry, och Kuurojen kansanopisto, som drivs av Finlands Dövas Förbund. Alla tre har varit specialfolkhögskolor enligt lagen om folkhögskolor med statsandel redan sedan lagen trädde i kraft vid ingången av 1994. Utöver dessa finns det nio folkhögskolor vars utbildningsuppgift delvis består i att ordna utbildning för handikappade. Det finns alltså inom statsandelssystemet för folkhögskolorna höjda priser per enhet för utbildningen av handikappade.

Lehtimäen opisto har i samband med statsandelen för både 1994 och 1999 fått en betydande ökning av statsandelsbeloppet. Från 1993 års nivå på 4,2 milj. mk steg statsandelen till ca 7,4—7,8 milj. mk och denna nivå kunde i det när-

maste bibehållas fram till 1999. Detta år stärktes det fria bildningsarbetets ställning i samband med statsandelsreformen genom att antalet studerandeveckor höjdes något närmare det faktiska antalet. Statsandelen för Lehtimäen opisto steg härvid till ca 9,7 milj. mk. Nu kommer priset per enhet att sjunka på grund av beräkningen och å andra sidan för att skolans verksamhetsvolym har minskat. Men eftersom antalet studerandeveckor i statsbudgeten för 2001 till följd av beräkningen av priset per enhet har ökat från 260 000 till 280 000, kommer det att betyda en ökning av antalet studerandeveckor även i Lehtimäen opisto och i motsvarande grad en ökning av statsandelsbeloppet. Någon exakt summa kan inte i detta skede uppskattas.

I statsandelssystemet för folkhögskolorna räknas priset per enhet utgående från de genomsnittliga kostnaderna för alla folkhögskolor. Alla de höjningar av priset som lagstiftningen förutsätter, med undantag av särskilda hyror, görs på detta genomsnittspris och varje höjning sänker då priset per enhet i de s.k. basfolkhögskolorna. Utöver de höjningar av priset per enhet som kommer för utbildning av handikappade finns det i statsandelssystemet för folkhögskolorna även andra höjningsgrunder. Därför bör även dessa faktorer bedömas när man skall bedömma hur statsandelssystemet fungerar som helhet.

Helsingfors den 28 februari 2001

Undervisningsminister Maija Rask